

Soru ve Yanıtlarla

Sit Alanlarında Kültür ve Tabiat Varlıklarının Korunması Rehberi

HAZIRLAYAN ILGIN ÖZKAYA ÖZLÜER

Soru ve Yanıtlarla

Sit Alanlarında Kùltür ve Tabiat Varlıklarının Korunması Rehberi

Hazırlayanlar: Ilgın Özkaya Özlüer

Yayınlayan: Ekoloji Kolektifi Derneği

Basım Tarihi: Temmuz, 2018, 1. Baskı

Baskı-Cilt: Sena Ofset Ambalaj Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Őti.

Maltepe Mh. Litros Yolu Sk. No: 2 Matbaa Sitesi Sertifika no: 12064

B Blok K: 6 N: 4 NB 7-9-11 E Blok K: 6 N: 4 NE20 Topkapı BayrampaŐa / İstanbul

Tasarım Konsept: Ahmet Öğüt

Tasarım Uygulama: Ceket Medya

Kategori: Hukuk

ISBN: 978-605-81514-8-2

e.ISBN: 978-605-81514-7-5

EKOLOJİ KOLEKTİFİ DERNEĞİ

📍 Farabi Sk. No: 24/16 Çankaya/Ankara

☎ +90 (312) 425 77 64 ✉ iletisim@ekolojikolektifi.org

🌐 ekolojikolektifi.org 🐦 @ekolojikolektif 📘 ekoloji.kolektifi

Ilgın Özkaya Özlüer

Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Çevre Hukuku Anabilim Dalında 2005 yılında akademik hayatına başlamıştır. “İdari Yaptırım Kuramı Açısından Çevre Kanununda İdari Cezalar” başlıklı yüksek lisans tezi ile bilim uzmanı unvanı kazanmıştır. İdare Hukuku Anabilim Dalında, “Sit Alanlarının Planlanması” başlıklı tezi ile doktor unvanını alan yazar, akademik çalışmalarına devam etmektedir. “Kırda Yoksulluk ve Direniş”, “Bolivya Anayasası: Hukuk, Demokrasi, Özerklik” ve “Bilgi Edinme Hakkı Rehberi ve Uygulama Örnekleri” kitaplarında editörlük; “Biyogüvenlik Yasası: Görünmez Elin Ekolojisi” ve “Paris Anlaşması ve Ortak Değerlerin İnşa Sürecinde Hukuk” kitaplarında bölüm yazarlığı yapmıştır. Özkaya Özlüer’in, akademik makaleleri, gazete yazıları, çeşitli toplantı, konferans ve sempozyumlarda sunumları; çevre hukuku, imar hukuku, idare hukuku ve ekoloji politikaları üzerine çalışmaları bulunmaktadır.

ÖN SÖZ	7
1. Kültür ve tabiat varlıkları neden korunur?	9
2. Mevzuatımızda kültür ve tabiat varlıklarının korunmasında en önemli düzenlemeler hangileridir?	9
3. Kültür varlığı nedir?	9
4. Tabiat varlığı nedir?	9
5. Koruma Alanı nedir?	9
6. Korunan Alan nedir?	9
7. Sit ne demektir?	10
8. Sit türleri nelerdir?	10
9. Tarihi sit nedir?	10
10. Arkeolojik sit nedir?	10
11. Kentsel sit nedir?	10
12. Doğal sit nedir?	10
13. Karma sit nedir?	11
14. Kentsel arkeolojik sit nedir? Bu alanlarda yapılaşma mümkün müdür?	11
15. Çakışan sit nedir?	12
16. Kültürel sitlerle ilgili olarak yetkili idare neresidir?	12
17. Tabiat sitleri ile ilgili olarak yetkili idare neresidir?	12
18. Kültürel Sitlerin tespiti ne demektir?	12
19. Doğal sitlerin tespit ve tescil işlemlerine ilişkin kurallar nereden öğrenilebilir?	12
20. Kültür varlıklarını koruma bölge kurulu ne tür kararlar alabilir?	13
21. Kültür varlıklarını koruma bölge kurulunun kararlarına karşı başvurabilecek idari başvuru yolları var mıdır?	13
22. Kültür varlıklarını koruma bölge kurulu kararlarına karşı kimler itiraz edebilir?	14
23. Kültür varlıklarını koruma bölge kurulunun itiraz edilemeyen kararları var mıdır?	14
24. Kültür varlıklarını koruma yüksek kurulu ilke kararları nerede yayımlanır?	14
25. Kültür varlıklarını koruma yüksek kurulu ilke kararlarına karşı başvurulabilecek bir yol var mıdır?	14
26. Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonu ne tür kararlar alabilir?	14
27. Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonu kararları nasıl kesinleşir?	14
28. Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonu kararlarına karşı idari başvuru yolları var mıdır?	15
29. Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonu kararlarına karşı kimler itiraz edebilir?	15

30. Tabiat Varlıklarını Koruma Merkez Komisyonu ilke kararlarına karşı başvurulabilecek bir yol var mıdır?	15
31. Kurulların ve Komisyonların kararları bağlayıcı mıdır?	15
32. Sit kararı nerede ilan edilir?	15
33. Sit kararına karşı kaç gün içinde dava açılabilir?	15
34. Sit kararına karşı açılacak davalarda yargı kolu hangisidir?	15
35. Sit dereceleri nelerdir?	15
36. 1., 2. ve 3. derece arkeolojik sit alanı ne demektir?	15
37. 1. derece arkeolojik sit alanlarında yapılaşma mümkün müdür?	16
38. 2. ve 3. derece arkeolojik sit alanlarında yapılaşma mümkün müdür?	17
39. Sit derecesinin düşmesi ne demektir?	18
40. Sit kararlarına karşı açılan davalarda “Davalı” kimdir?	18
41. Sit kararlarına karşı açılan davalarda ilk derece mahkemesi kararına karşı başvurulabilecek bir kanun yolları nelerdir?	18
42. Sit kararının mahkeme tarafından iptal edilmesi ne demektir?	19
43. Sit kararının yapılaşmada kısıtlamaya neden olan sonuçlarının kazanılmış haklara etkisi nedir?	19
44. İdari yargıda dava açılan koruma bölge kurulu ve bölge komisyonu kararlarına karşı “davacılar” aynı zamanda kurula ya da komisyona idari başvuruda bulunabilirler mi?	19
45. Koruma, uygulama ve denetim büroları ne iş yapar?	20
46. Özel kişilerin mülkiyetindeki taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının bakım ve onarımı için Devlet yardımında bulunmakta mıdır?	20
47. Sit alanlarında yapılaşma şartları nedir?	20
48. Kesin inşaat yasağı getirilen sit alanlarında taşınmaz kültür ve tabiat varlığı bulunanların yararlanabileceği imkanlar var mıdır?	21
49. Korunması gerekli taşınmaz kültür varlıklarının tadilat ve tamirati, onarımı, yapı esasları ile yapıya ilişkin proje ve uygulamaların denetim esaslarına ilişkin esaslar nerede düzenlenmektedir?	21
50. Korunması gerekli taşınmaz kültür varlıklarının tadilatı ve tamiratından anlaşılması gereken nedir?	21
51. Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından onaylanmış projeler üzerinde il özel idaresi, büyükşehir belediyesi ve belediyelerin değişiklik yetkisi var mıdır?	21
52. Taşınmaz kültür varlığı parsellerinde ayrılma ve birleştirmelere karar vermekle yetkili idare neresidir?	22
53. Doğal sit alanlarında yapılacak koruma amaçlı imar planlarına dair esaslar nerede düzenlenmektedir?	22

54. Doğal sit alanları hariç sit alanları ve bunların etkileşim geçiş sahalarında yapılacak koruma amaçlı imar planı, çevre düzenleme projeleri ile bunların değişikliklerinin hazırlanma, uygulama ve denetim sürecinde uyulacak teknik ve yönetsel esasları ve müelliflerinin görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin esaslar nerede düzenlenmektedir? 22
55. Doğal sit alanlarında yapılacak planlarla milli park ve sulak alanlar gibi korunan alanlarda yapılacak planlar farklı mıdır? 22
56. Korunan alanlarda hazırlanan planlara karşı itiraz imkanı var mıdır? 22
57. Askıya çıkan koruma amaçlı imar planlarına yapılan itirazın, dava açma süresi üzerindeki etkisi nedir? 22
58. Tabiat varlıkları ve doğal sitler ile tarihi, arkeolojik, kentsel sitler ve diğer koruma statülerinin çakıştığı alanlarda hazırlanan planlarla ilgili yetkili idare neresidir? 23
59. İdare koruma amaçlı nazım imar planı ile koruma amaçlı uygulama imar planını hangi sıra ile hazırlamalıdır? 23
60. Sit alanında taşınmaz sahibi herkes takas imkanından yararlanabilir mi? 24
61. Sit alanlarında hukuka aykırı fiiller ve cezaları nelerdir? 24
62. Sit alanlarında define aramak yasak mıdır? 24
63. Sit alanlarında izinsiz kazı ve sondaj yapmak suç mudur? Cezası nedir? 24

ÖN SÖZ

İnsan doğal ve kültürel çevresiyle birlikte var olabilir. Taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının korunması, geçmişten geleceğe örülen en önemli köprülerden biridir. Özellikle de Türkiye gibi kültür ve tabiat değerleri yönünden zengin ülkeler açısından bu köprünün önemi çok daha fazladır. Bu nedenle kültür ve tabiat varlıklarını yaşatarak korumak ve biriktirerek arttırmak yalnızca çağdaşlarımıza değil aynı zamanda geleceğin insanlarına karşı da sorumluluğumuzdur.

Hukuk bu sorumluluğu taşımakta yardımcı olan en güçlü araçtır. Diğer yandan hukukun, koruma kültürünün ve eğitiminin yaygınlaşması çabalarına da katkısı olduğu belirtilmelidir. Bu açıdan kültür ve tabiat varlıklarının korunmasında ulusal ve uluslararası hukukun imkan ve mekanizmalarının ilgililer tarafından öğrenilmesi ve işlerlik kazandırılması gereklidir. “Sit Alanlarında Kültür ve Tabiat Varlıklarının Korunması Rehberi” isimli bu çalışmamız da bu çerçevede bir katkı denemesi olarak görülebilir.

Ülkemizde koruma mevzuatının eksikliğinden ziyade dağınıklığı ve karışıklığı ciddi bir sorun olarak kabul edilmektedir. Kültür ve tabiat varlıklarının alan boyutunda korunmasını sağlayan en önemli statü olan sitler de bu sorundan etkilenmektedir. Özellikle de kültür varlıklarının korunmasına ilişkin yöntem ve idareler ile tabiat varlıklarının korunmasına ilişkin yöntem ve idarelerin ayrıştırın yeni yasal düzen, bu karışıklığın sebebi olmaktadır. Açıklanan sebeple çalışmamızda her iki değeri korumaya ilişkin başlıca düzenlemeleri belirtmek ve temel kavramları bu düzenlemelerde yer aldığı biçimde tanımlamak ilk amacımız olmuştur.

Kültür ve tabiat varlıklarının korunması herkesin ödevi ve sorumluluğunda olduğundan koruma hukuku “hukukçulara” terkedilemeyecek bir alandır. Bu nedenle koruma hukukunu ayakta tutan kanun ve yönetmeliklerin neler olduğunu bilmek, temel kural- ların ve ilkelerin nerede olduğu göstereceğinden, oldukça önemli bir yolunun kapısını aralamaktadır.

Sonuç olarak elinizdeki bu rehber çalışma sit alanları ile ilgili başlıca kanun ve yönetme- liklerin neler olduğunu; temel kavramaların neler olduğunu; kültür ve tabiat varlıklarının korunmasına ilişkin olarak ülkemizde kurulan mekanizmanın genel hatlarını ortaya koyan naçizane bir çaba olarak takdirlerinize sunulmuştur.

İyi okumalar,

Ekoloji Kolektifi

27 Mayıs 2018, Ankara

1. Kültür ve tabiat varlıkları neden korunur?

Kültür ve tabiat varlıklarının korunmalarında bugünün insanları kadar gelecek kuşakların da menfaati vardır. Bu nedenle uluslararası hukukta kültür ve tabiat varlıkları “insanlığın ortak mirası” olarak kabul edilirler. İnsanlığın ortak miraslarının geçmişten geleceğe taşınması ve korunarak geliştirilmeleri, başta devletlerin sonra da tüm insanların sorumluluğundadır. İnsan onuruna yakışır yaşam sürmenin bir sonucu da, insan varlığını geçmişten geleceğe taşıyacak değerlerin korunmasını isteme ve devletlerin koruma ödevlerini yerine getirmesini talep etme hakkına sahip olmaktır.

2. Mevzuatımızda kültür ve tabiat varlıklarının korunmasında en önemli düzenlemeler hangileridir?

Anayasa'nın “Tarih, kültür ve tabiat varlıklarının korunması” başlıklı 63. maddesinin yanısıra, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarının Korunması Kanunu; 2872 sayılı evre Kanunu; 9402 sayılı Orman Kanunu; 18132 sayılı Milli Parklar Kanunu; 644 sayılı evre ve şehirlik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname; Korunması Gereklisi Taşınmaz Kültür Varlıklarının ve Sitlerin Tespit ve Tescili Hakkında Yönetmelik; Korunan Alanların Tespit, Tescil ve Onayına İlişkin Usul Ve Esaslara Dair Yönetmelik bu alandaki başlıca düzenlemeler olarak sayılabilir.

3. Kültür varlığı nedir?

Tarih ncesi ve tarihi devirlere ait bilim, kültür, din ve güzel sanatlarla ilgili bulunan veya tarih öncesi ya da tarihi devirlerde sosyal yaşama konu olmuş bilimsel ve kültürel açıdan özgün değer taşıyan, yer üstünde, yer altında veya su altındaki bütün taşınır ve taşınmaz varlıklar kültür varlığı olarak kabul edilmektedir.

4. Tabiat varlığı nedir?

Jeolojik devirlerle, tarih öncesi ve tarihi devirlere ait olup ender bulunmaları veya özellikleri ve güzellikleri bakımından korunması gerekli, yer üstünde, yer altında veya su altında bulunan değerler tabiat varlığıdır.

5. Koruma alanı nedir?

ICOMOS Türkiye Mimari Mirası Koruma Bildirgesi 2013 Belgesi'nde, “taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ve içinde buldukları korunması gerekli çevrenin değerlerinin korunabilmesi için gelişme ve yapılaşması kontrol altında tutulması gereken alan” olarak tanımlanmıştır. Devletin koruma altına aldığı tüm alanları ifade edilen bir kavramdır 2863 sayılı Kanunda bir tanımı bulunmamaktadır.

6. Korunan alan nedir?

ICOMOS Türkiye Mimari Mirası Koruma Bildirgesi 2013 Belgesi'nde koruma alanı, “taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ve içinde buldukları korunması gerekli çevrenin değerlerinin korunabilmesi için gelişme ve yapılaşması kontrol altında tutulması gereken alan” olarak tanımlanmıştır. Devletin koruma altına aldığı tüm alanları ifade etmek üzere kullanılan kavramın 2863 sayılı Kanunda bir tanımı bulunmamaktadır.

7. Sit ne demektir?

Tarih öncesinden günümüze kadar gelen çeşitli medeniyetlerin ürünü olup, yaşadıkları devirlerin sosyal, ekonomik, mimari ve benzeri özelliklerini yansıtan kent ve kent kalıntıları, kültür varlıklarının yoğun olarak bulunduğu sosyal yaşama konu olmuş veya önemli tarihi hadiselerin cereyan ettiği yerler ve tespiti yapılmış tabiat özellikleri ile korunması gerekli alanlardır.

8. Sit türleri nelerdir?

Doğal sit, kentsel sit, tarihi sit, arkeolojik sit olmak üzere 4 sit türü vardır. Bu türler, “kültürel sitler” ve “doğal sitler” olarak gruplandırılabilir. Bu sitlerin dışında karma sit olarak adlandırılan bir sit olduğu daha kabul edilmektedir.

9. Tarihi sit nedir?

Tarihi sit, Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlıklarının ve Sitlerin Tespit ve Tescili Hakkında Yönetmelik'te, *“insanlık tarihi, milli tarihimiz veya askeri harp tarihi açısından çok önemli tarihi olayların cereyan ettiği ve bu sebeple korunması gerekli yerler”* olarak tanımlanmıştır.

10. Arkeolojik sit nedir?

Arkeolojik sit, Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlıklarının ve Sitlerin Tespit ve Tescili Hakkında Yönetmelik'in 3. maddesinde, *“insanlığın varoluşundan günümüze kadar ulaşan eski uygarlıkların yer altında, yer üstünde ve su altındaki ürünlerini, yaşadıkları devirlerin sosyal, ekonomik ve kültürel özelliklerini yansıtan her türlü kültür varlığının yer aldığı yerleşmeler ve alanlar”* olarak tanımlanmıştır.

11. Kentsel sit nedir?

Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlıklarının ve Sitlerin Tespit ve Tescili Hakkında Yönetmelik'in 3. maddesinde tanımlanmıştır. Buna göre kentsel sit, *“mimari, mahalli, tarihsel, estetik ve sanat özelliği bulunan ve bir arada bulunmaları ve bir bütün olarak o yerleşmenin ait oldukları dönemin yaşam biçimini gelecek nesillere aktarmaları sebebiyle teker teker taşıdıkları kıymetten daha fazla kıymeti olan, kültürel ve tabii çevre elemanlarının (yapılar, bahçeler, bitki örtüleri, yerleşim dokuları, duvarlar, sokak ve meydanlar, v.b.) birlikte buldukları alanlar”*dır.

12. Doğal sit nedir?

2863 sayılı Kanun'un 3. maddesinde açıkça tanımlanan tek sit türü doğal sitlerdir. Bu tanıma göre doğal sitler, *“jeolojik devirlere ait olup, ender bulunmaları nedeniyle olağanüstü özelliklere sahip yer üstünde, yer altında veya su altında bulunan korunması gerekli alanlar.”*dır

Korunan Alanların Tespit, Tescil ve Onayına İlişkin Usul ve Esaslara Dair Yönetmelik'in 6. maddesinde doğal sit alanları,

- Ekosistem işlevlerini sürdürebilecek yeterli büyüklükte olan

- b) Tür, genetik, habitat ve ekosistem çeşitliliği açısından önemli biyolojik çeşitlilik değerlerine sahip
- c) Bölgesel, ulusal veya dünya ölçeğinde nesli tehdit ve tehlike altında olan, dar yayımlı veya endemik türleri barındıran veya bu türlerin yaşamlarının belirli bir dönemini geçirdikleri habitatları içeren
- ç) Tehdit altındaki ekosistemlerin veya yok olma tehlikesi altında bulunan türlerin korunması açısından bu türleri temsil etme kabiliyetine sahip
- d) Kaynak ve peyzaj bütünlüğünü sağlayan sosyal, kültürel ve rekreasyonel değere sahip
- e) İnsan müdahalesinin olmadığı veya sınırlı müdahalenin olduğu doğal yapısını muhafaza edebilen
- f) Tipik, doğal, nadir özellikler taşıyan
- g) İçerdiği tür ya da habitatları diğer tür ya da habitatlara göre daha ilgi çekici olan
- ğ) Hidrolojik-hidrojeolojik açıdan ekolojik önemi bulunan yer üstü ve yeraltı su kaynaklarına sahip
- h) Göçmen kuş türlerine ait bir habitatı temsil eden
- ı) Mevcut ve potansiyel habitat tiplerini içine alacak biçimde ekolojik rehabilitasyon veya ekolojik restorasyon çalışmaları ve ıslah yöntemleri ile yeniden kazanılabilen
- i) Biyolojik çeşitliliğin uzun vadeli devamlılığını sağlayacak doğal süreçleri ve türleri muhafaza eden alanlar olarak açıklanmıştır

13. Karma sit nedir?

Birden fazla kültürel sit türünün aynı alanda bulunduğu yerler “karma sit” olarak anılmaktadır. Buna göre, “arkeolojik - kentsel sit”, “arkeolojik - tarihi sit”, “arkeolojik- tarihi - kentsel sit” ve “tarihi - kentsel sit” alanları karma sitlerdir.

14. Kentsel arkeolojik sit nedir? Bu alanlarda yapılaşma mümkün müdür?

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu’nun 05.11.1999 Tarih ve 658 Sayılı İlke Kararında Kentsel Arkeolojik Sitler, “*Arkeolojik sitlerle, 2863 sayılı Yasanın 6. Maddesinde tanımlanan korunması gerekli taşınmaz kültür varlıklarını içeren ve aynı yasa maddesi gereği korunması gerekli kentsel dokuların birlikte bulunduğu alanlar*” olarak tanımlanmıştır.

658 sayılı İlke Kararının arkeolojik sit alanlardaki yapılaşma hakkında kurala bağladığı esaslar şunlardır:

- “a) Bu alanlarda, arkeolojik değerlerin sağlıklı ve kapsamlı envanter çalışmasının yapılmasına, bu çalışma sonucunda hazırlanacak planlar onanmadan, parsel ölçeğinde uygulamaya geçilmemesine,

Planlama çalışmaları sırasında;

- Alana gelecek işlevlerin uyumuna,

-Günümüz koşullarının gerektirdiği altyapı hizmetlerinin proje aşamasından itibaren kültür katmanına zarar vermeyecek ve toprak kullanımını en alt düzeyde tutacak biçimde ele alınmasına,

- Öneri yapı gabarileri ile yapı tekniği ve malzemesinin geleneksel doku ile uyumuna özen gösterilmesine,

b) Bu alanlarda mevcut yıkıntı temeller üzerine, o temellerin ait olduğu eski yapı, korunması gerekli kültür varlığı niteliği taşıyorsa, ayrıca içinde bulunduğu sitin tarihsel kimliğinin yeniden canlandırılmasına önemli bir katkı yaratıyorsa yapıya ait eski bilgi, resim, gravür, fotoğraf, anı belgeleri vb. dokümanlarla restitüe edilebileceği ilgili koruma kurulunca kabul edildikten sonra restitüsyon projesi düzenlenerek ve kurulca onaylanarak, eski yapının yeniden ihya edilebileceğine,

c) Tek yapı ölçeğindeki korunması gerekli kültür varlığı niteliği taşıyan yapı ve yapı kalıntılarının rölöve ve restorasyon projelerinin koruma kurulunca onanması koşulu ile onarıp kullanılabilmesine, yasa kapsamı dışında kalan taşınmazların ise yürürlükteki ilke kararında belirtilen esaslar kapsamında basit onarımlarının yapılabilmesine” karar verilmiştir.

15. Çakışan sit nedir?

Kültürel sitlerin doğal sitlerle bir arada olduğu alanlara çakışan sit adı verilmektedir. Mevzuatta bu konuda bir tanım olmamakla birlikte, “arkeolojik ve doğal sit”, “tarihi ve doğal sit”, “arkeolojik, doğal ve tarihi sit”, “kentsel ve doğal sit”, “arkeolojik, doğal, tarihi ve kentsel sit”, “tarihi, doğal ve kentsel sit”, “kentsel, doğal ve arkeolojik sit” alanlarının çakışan sit olduğu kabul edilmektedir.

16. Kültürel sitlerle ilgili olarak yetkili idare neresidir?

Kültür ve Turizm Bakanlığı altında bulunan Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulları.

17. Tabiat siteleri ile ilgili olarak yetkili idare neresidir?

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ile Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonu’dur.

18. Kültürel sitlerin tespiti ne demektir?

Korunması gerekli taşınmaz kültür varlıklarının, oluşturulacak bir ekip tarafından, teknik bir çalışma ile değerlendirilerek belgelendirilmesini, koruma amaçlı imar planı müellifi, üniversiteler ya da bilimsel araştırma yapan uzmanlarca veya ilgili meslek odası gibi konu ile doğrudan ilgili kişi, kurum ve kuruluşlarca hazırlanarak Bakanlık ilgili birimlerine iletilen çalışmaların Bakanlık ilgili birim elemanlarınca yerinde kontrol edilmesini içeren çalışmalardır. Tespitte ilgili ayrıntılı süreç Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlıklarının ve Sitlerin Tespit ve Tescili Hakkında Yönetmelik’te düzenlenmiştir.

19. Doğal sitlerin tespit ve tescil işlemlerine ilişkin kurallar nereden öğrenilebilir?

Bu konu, Korunan Alanların Tespit, Tescil ve Onayına İlişkin Usul ve Esaslara Dair Yönetmelik’te ayrıntılı olarak düzenlenmiştir.

20. Kültür varlıklarını koruma bölge kurulu ne tür kararlar alabilir?

Koruma bölge kurulları, Kanun ve ilgili mevzuat ile Koruma Yüksek Kurulunun ilke kararları doğrultusunda aşağıdaki görevleri yürütür.

- a) Bakanlıkça tespit edilen veya ettirilen ya da Vakıflar Genel Müdürlüğünce tespit edilen korunması gerekli kültür varlıklarının, arkeolojik, kentsel, kentsel arkeolojik ve tarihi sit alanlarının tescilini yapmak.
- b) Korunması gerekli kültür varlıklarının gruplandırılmasını yapmak.
- c) Sit alanlarının, tescilinden itibaren üç ay içinde geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartlarını belirlemek.
- ) Koruma amaçlı imar planları ile bunların her türlü değişikliklerini altı ay içerisinde inceleyip karar almak.
- d) Uygulamaya yönelik projeler ile değişiklikleri hakkında en geç üç ay içinde karar almak.
- e) ren yerlerine ilişkin evre düzenleme projeleri ile bunların her türlü değişikliklerine ilişkin görüş bildirmek.
- f) Korunması gerekli taşınmaz kültür varlıklarının koruma alanlarının tespitini yapmak.
- g) Korunması gerekli taşınmaz kültür varlıklarından özelliklerini kaybetmiş olanların tescil kaydını kaldırmak.
- đ) Koruma amaçlı imar planı onaylanmış sit alanlarında tescilli taşınmaz kültür varlığı parselinde, planın bulunmadığı sit alanlarındaki tüm parsellerde inşaı ve fiziki müdahalelere; 3194 sayılı İmar Kanununun 21'inci maddesi uyarınca ruhsat gerektirmeyen tamirat ve tadilatlar dışında uygulamalara ilişkin karar almak.
- h) Sit alanı içinde kalmayan korunması gerekli taşınmaz kültür varlıkları ve bunların koruma alanlarına ilişkin uygulamaya dönük kararlar almak.
- ı) Naklinde zorunluluk bulunan korunması gerekli kültür varlıklarının uygulamaya yönelik işlemleri hakkında görüş bildirmek.
- i) Korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı parsellerinde, taşınmaz kültür varlıklarının mahiyetlerini etkilemeyecek şekilde ayrılma ve birleştirilmelerine ilişkin karar almak.
- j) Kanunun 13 ve 14'nc maddelerinde yer alan konularda koruma kurulu müdürlüğünce talep edilmesi halinde görüş vermek.
- k) Kanunun 15'inci maddesi uyarınca, tescilli taşınmaz kültür varlıklarının kamu kurum ve kuruluşları, belediyeler, il özel idareleri ve mahalli idare birliklerince kamulaştırılması işlemlerinde taşınmazın fonksiyonuna ilişkin karar almak.

21. Kültür varlıklarını koruma bölge kurulunun kararlarına karşı başvurabilecek idari başvuru yolları var mıdır?

Koruma bölge kurullarınca alınan kararlara, kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişilerce Koruma bölge kurulu kararının tebliğ veya ilanından itibaren altmış gün içinde

Koruma Yüksek Kuruluna itiraz edilebilir. Bu itirazlar Bakanlıkça değerlendirilerek gerekli görüldüğü takdirde Koruma Yüksek Kurulu gündemine alınır.

22. Kültür varlıklarını koruma bölge kurulu kararlarına karşı kimler itiraz edebilir?

Taşınmaz üzerindeki aynı hakkını veya kiracılık hakkını belgeleyen gerçek ve tüzel kişilerin itirazları, Koruma Yüksek Kurulu gündemine alınır.

23. Kültür varlıklarını koruma bölge kurulunun itiraz edilemeyen kararları var mıdır?

Hakkında kesinleşmiş yargı kararı bulunan koruma bölge kurulu kararlarına karşı Koruma Yüksek Kuruluna itiraz edilemez.

24. Kültür varlıklarını koruma yüksek kurulu ilke kararları nerede yayımlanır?

Koruma Yüksek Kurulunun ilke kararları Resmî Gazete’de yayımlanır.

25. Kültür varlıklarını koruma yüksek kurulu ilke kararlarına karşı başvurulabilecek bir yol var mıdır?

İdari yargıda altmış gün içinde dava açılabilir.

26. Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonu ne tür kararlar alabilir?

Bölge komisyonları, taşınmaz tabiat varlıkları ve doğal sit alanlarında, Kanun ve ilgili mevzuat ile Merkez Komisyonunun ilke kararları doğrultusunda aşağıdaki görevleri yürütür.

- a) Bakanlıkça tespit edilmesi öngörülen tabiat varlıkları veya doğal sit alanlarının esas değerlendirmesini yaparak görüş vermek.
- b) Geçiş dönemi koruma kullanma esaslarını belirlemek.
- c) Koruma amaçlı imar planları ile bunların her türlü değişikliklerini inceleyip karar vermek.
- ç) Uygulamaya yönelik projeler ile değişiklikleri hakkında karar vermek.
- d) Korunması gerekli taşınmaz tabiat varlıklarının koruma alanlarının tespitini yapmak.
- e) Korunması gerekli taşınmaz tabiat varlıkları ve bunların koruma alanlarına ilişkin uygulamaya dönük karar almak.
- f) Tescilli taşınmaz tabiat varlıklarının kamu kurum ve kuruluşları, belediyeler, il özel idareleri ve mahalli idare birliklerince kamulaştırılması işlemlerinde taşınmazın fonksiyonuna ilişkin görüş bildirmek.

27. Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonu kararları nasıl kesinleşir?

Bölge komisyonları tarafından alınacak kararlar, toplantı sonunda başkan ve üyelerce imzalandıktan sonra, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından onaylanarak kesinleşir. Onay makamınca uygun görülmeyen kararlar gerekçesiyle birlikte ilgili komisyona iade edilir.

28. Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonu kararlarına karşı idari başvuru yolları var mıdır?

Kararlara karşı altmış gün içerisinde Merkez Komisyonuna itiraz edebilir.

29. Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonu kararlarına karşı kimler itiraz edebilir?

Planlama yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile valilik ve belediyeler itirazda bulunabilir. İtirazlar tabiat varlıklarının koruma alanları, sit alanı, derecelendirilmesi, sit geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartlarına ilişkin olabilir.

30. Tabiat Varlıklarını Koruma Merkez Komisyonu ilke kararlarına karşı başvurulabilecek bir yol var mıdır?

Altmış gün içinde idari yargıda dava edilebilir.

31. Kurulların ve Komisyonların kararları bağlayıcı mıdır?

Kamu kurum ve kuruluşları ve belediyeler ile gerçek ve tüzel kişiler, Koruma Yüksek Kurulu ve koruma bölge kurullarının kararlarına uymak zorundadır.

Merkez Komisyonu ve bölge komisyonları kararları ise Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından onaylanmalardan sonra kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişiler tarafından uyulması zorunluluğu gündeme gelen kararlardır.

32. Sit kararı nerede ilan edilir?

Sit alanlarının tescil kararları, Resmî Gazete’de yayımlanır ve ilgili Bakanlığın internet sayfasında bir ay süreyle duyurulur.

33. Sit kararına karşı kaç gün içinde dava açılabilir?

Bir alanın sit olarak ilanına, sit ilanında belirtilen sit derecesi ile mevcut sit kararlarında yapılan derece değişikliklerine, kararın ilanından itibaren 60 gün içinde dava açılabilir.

34. Sit kararına karşı açılacak davalarda yargı kolu hangisidir??

Bu konuda açılacak davalarda idari yargı görevlidir.

35. Sit dereceleri nelerdir?

Arkeolojik sitler için sit dereceleri 2872 sayılı Kanunda, 1., 2. ve 3. derece olarak ; doğal sitler için ise, Korunan Alanların Tespit, Tescil ve Onayına İlişkin Usul ve Esaslara Dair Yönetmelik’te sit dereceleri, “Kesin Korunacak Hassas Alanlar”, “Nitelikli Doğal Koruma Alanları” ve “Sürdürülebilir Koruma ve Kontrollü Kullanım Alanları” olarak belirlenmiştir. Buna göre, sit dereceleri yalnızca arkeolojik sitler ve doğal sitler için söz konusudur.

36. 1., 2. ve 3. derece arkeolojik sit alanı ne demektir?

Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlıklarının ve Sitlerin Tespit ve Tescili Hakkında Yönetmelik’in 4. maddesinde bu dereceler tanımlanmıştır. Buna göre;

“Birinci Derece Arkeolojik Sitlerde; tarih öncesinden günümüze kadar gelen çeşitli medeniyetlerin ürünü olup, yaşadıkları devirlerin sosyal, ekonomik, mimari ve benzeri özelliklerini yansıtan kent kalıntıları ile yerleşim alanları ve sosyal yaşama konu olmuş; taşınmaz kültür varlıklarına ait kalıntılar ve buluntuların veya bunu destekleyen taşınır kültür varlığı buluntularının yoğun olarak yer aldığı alanlardan olması,

İkinci Derece Arkeolojik Sitlerde; tarih öncesinden günümüze kadar gelen çeşitli medeniyetlerin ürünü olup, yaşadıkları devirlerin sosyal, ekonomik, mimari ve benzeri özelliklerini kısmen yansıtan yerleşim alanları ve sosyal yaşama konu olmuş alanlardan olması; ancak Birinci Derece Arkeolojik sitler kadar yoğun kültür varlığı kalıntı ve buluntusuna sahip olmayan veya kısmen modern yerleşme birimleri ile de doku bozulmaları görülen arkeolojik alanlardan olması,

Üçüncü Derece Arkeolojik Sitlerde; ender rastlanılan buluntulardan ve/veya bilimsel araştırmalar, çevresel gözlemler ile bilimsel varsayımlar sonucunda kültür varlığı veya kalıntısı bulunma olasılığı olan alanlardan olması veya Birinci ve İkinci Derece Arkeolojik Sitlerle etkileşim içinde ve bu alanların korunmasında uzun ya da kısa vadede kamu yararı olan alanlardan olması”;

gerekmektedir. Bu tanıma göre, arkeolojik sitlerde sit dereceleri, alanda bulunan değerlerin yoğunluğuna göre alanın korunma düzeyini ifade etmektedir

37. 1. derece arkeolojik sit alanlarında yapılaşma mümkün müdür?

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu'nun 05.11.1999 Tarih ve 658 Sayılı İlke Kararında, 1. derece arkeolojik sit alanlarının korumaya yönelik bilimsel çalışmalar dışında aynen korunacak sit alanlar olduğu belirtilmiştir. Yüksek Kurul,

“Bu alanlarda, kesinlikle hiçbir yapılaşmaya izin verilmemesine, imar planlarında aynen korunacak sit alanı olarak belirlenmesine, bilimsel amaçlı kazıların dışında hiçbir kazı yapılmayacağına, ancak;

- a) Resmi ve özel kuruluşlarca zorunlu durumlarda yapılacak alt yapı uygulamaları için müze müdürlüğünün ve varsa kazı başkanının görüşüyle konunun koruma kurulunda değerlendirilmesine,
- b) Yeni tarımsal alanların açılmamasına, yalnızca sınırlı mevsimlik tarımsal faaliyetlerin devam edebileceğine, koruma kurullarınca uygun görülmesi halinde seracılığa devam edebileceğine,
- c) Höyük ve tümülüslerde toprağın sürülmesine dayanan tarımsal faaliyetlerin kesinlikle yasaklanmasına, ağaçlandırmaya gidilmemesine, yalnızca mevcut ağaçlardan ürün alınabileceğine,
- ç) Taş, toprak, kum vb. alınmamasına, kireç, taş, tuğla, mermer, kum, maden vb. ocakların açılmamasına, toprak, cüruf, çöp, çöp, çöp, çöp, çöp, çöp, çöp ve benzeri malzeme dökülmemesine,

- d) Bu alanlar içerisinde yer alan ören yerlerinde gezi yolu düzenlemesi, meydan tanzimi, açık otopark, WC, bilet gişesi, bekçi kulübesi gibi ünitelerin koruma kurulundan izin alınarak yapılabileceğine,
- e) Bu alanlar içerisinde bulunan ve günümüzde halen kullanılan umuma açık mezarlıklarda sadece defin işlemlerinin yapılabileceğine,
- f) Taşınmaz kültür varlıklarının mahiyetine tesir etmeyecek şekilde ilgili koruma kurulundan izin almak koşuluyla birleştirme (tevhit) ve ayırma (ifraz) yapılabileceğine”

karar verilmiştir.

38. 2. ve 3. derece arkeolojik sit alanlarında yapılaşma mümkün müdür?

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu'nun 05.11.1999 Tarih ve 658 Sayılı İlke Kararında,

“2) II. Derece Arkeolojik Sit: Korunması gereken, ancak koruma ve kullanma koşulları koruma kurulları tarafından belirlenecek, korumaya yönelik bilimsel çalışmalar dışında aynen korunacak sit alanlarıdır .

Bu alanlarda, yeni yapılaşmaya izin verilmemesine, ancak;

- a) Günümüzde kullanılmakta olan tescilsiz yapıların basit onarımlarının yürürlükteki ilke kararı doğrultusunda yapılabileceğine,
- b) I. derece arkeolojik sit koruma ve kullanma koşullarının a, b, c, ç, d, e, f maddelerinin geçerli olduğuna,

3) III. Derece Arkeolojik Sit: Koruma - kullanma kararları doğrultusunda yeni düzenlemelere izin verilebilecek arkeolojik alanlardır.

Bu alanlarda,

- a) Geçiş dönemi yapılanma koşullarının belirlenmesine,

Geçiş dönemi yapılanma koşullarının belirlenmesinde,

- Öneri yapı yoğunluğunun, mevcut imar planı ile belirlenmiş yoğunluğu aşmamasına,
- Alana gelecek işlevlerin uyumuna,
- Gerekli alt yapı uygulamalarına,
- Öneri yapı gabarilerine,
- Yapı tekniğine ve malzemesine,

mevcut ve olası arkeolojik varlıkların korunması ve değerlendirilmesini sağlayacak bir biçimde çözümler getirilmesine,

- b) Varsa onaylı çevre düzeni ve nazım plan kararları ile yerleşime açılmış kesimlerinde arkeolojik değerlerin korunmasını gözeterek, koruma amaçlı imar planlarının yapılmasına,
- c) Bu ilke kararının alınmasından önce Koruma Amaçlı İmar Planı yapılmış yerlerde planın öngördüğü koşulların geçerli olduğuna,

- c) Bu alanlarda, belediyesince veya valilikçe inşaat izni verilmeden önce, ilgili müze müdürlüğü uzmanları tarafından sondaj kazısı gerçekleştirilerek, sondaj sonuçlarının bu alanlarla ilgili varsa kazı başkanının görüşleriyle birlikte müze müdürlüğünce koruma kuruluna iletilip kurul kararı alındıktan sonra uygulamaya geçilebileceğine,
- d) III. derece arkeolojik sit alanı olarak belirlenen arkeolojik sit alanlarında koruma kurullarının, sondaj kazısı yapılacak alanlara ilişkin genel sondaj kararı alabileceğine,
- e) Taşınmaz kültür varlıklarının mahiyetine tesir etmeyecek şekilde ilgili koruma kurundan izin almak koşuluyla birleştirme (tevhit) ve ayırma (ifraz) yapılabileceğine,
- f) Bu alanlarda, taş, toprak, kum vb. alınmamasına, kireç, taş, tuğla, mermer, kum, maden vb. ocaklarının açılmamasına, toprak, cüruf, çöp, sanayi atığı ve benzeri malzemenin dökülmemesine,
- g) Ülke enerji üretimine getireceği katkı ve kamu yararı doğrultusunda bu alanlarda koruma kurulunca uygun görülmesi halinde rüzgar enerji santralleri yapılabileceğine,
- h) Sit alanlarındaki su ürünleri üretim ve yetiştirme tesislerine ilişkin yürürlükteki ilke kararının geçerli olduğuna“

karar verilmiştir.

39. Sit derecesinin düşmesi ne demektir?

Sit dereceleri, sit alanlarının yapılaşmaya karşı korunma düzeyini ifade etmektedir. Sit derecesinde düşmeye neden olan idari karar, sit alanındaki yapılaşma yoğunluğunu arttırır. Buna göre, sit derecesinin düşmesi sit derecesi belirlenen alanlarda derece değişikliği kararıdır. Örneğin arkeolojik sitler için 1. dereceden 2. ya da 3. dereceye yapılan değişiklik, sit derecesinin “düşmesi”dir. Doğal sitler için ise, “Kesin Korunacak Hassas Alan” olarak belirlenen sit derecesinin, “Nitelikli Doğal Koruma Alanı” ya da “Sürdürülebilir Koruma ve Kontrollü Kullanım Alanı” olarak değiştirilmesi de sit derecesinin “düşmesi”dir. Sonuç olarak sit derecesinin düşmesi kararının sonucunda mutlak yapı yasağı olan alanlarda yapılaşma izni verilebileceği gibi, yapı yasağı olmayan yerlerde yapılaşmanın boyutlarının arttırılması mümkündür.

40. Sit kararlarına karşı açılan davalarda “Davalı” kimdir?

Davalı ilgili bakanlıktır. Buna göre sit kararlarına, sit derecesi değişikliklerine ilişkin kararlara, sit alanlarının sınırlarına ilişkin kararlara karşı davalı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ya da Kültür ve Turizm Bakanlığı olarak gösterilmelidir.

41. Sit kararlarına karşı açılan davalarda ilk derece mahkemesi kararına karşı başvurulabilecek bir kanun yolları nelerdir?

Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından alınan sit kararları ile Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyon tarafından alınarak Bakanlık tarafından onaylanan sit kararları hakkında istinaf yoluna başvurulabilir. Eğer bu karar itiraza konu edilmişse, Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu ile Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonu kararları hakkında istinaf kanun yolundan sonra, 2547 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 46. maddesine göre temyiz yoluna da başvurulabilir.

42. Sit kararının mahkeme tarafından iptal edilmesi ne demektir?

Mahkeme tarafından iptal edilen sit kararı, idarenin sit koruma derecesini belirlediği kararı hakkında olabileceği gibi sit alanının sınırlarıyla ilgili de olabilir. Bu karar, idari işlemi sanki hiç yapılmamış gibi tüm etki ve sonuçlarıyla ortadan kaldırır. Örneğin bir alandaki sit derecesinin düşürülmesi kararının mahkeme tarafından iptal edilmesi, sit alanındaki yeni sit derecesine uygun tüm yapılaşmanın durmasına ve idarenin bu iptal kararı ile ilgili olarak yeni bir işlem tesis etmesine neden olur.

43. Sit kararının yapılaşmada kısıtlamaya neden olan sonuçlarının kazanılmış haklara etkisi nedir?

2863 sayılı Kanunu'nun 17. maddesinde, koruma bölge kurulunca sit alanı olarak ilan edilen yerlerde, bu kararın ilanından önce imar mevzuatına ve onanlı imar plânlarına uygun olarak alınmış yapı ruhsatı ve eklerine göre subasman seviyesi tamamlanmış yapıların inşasına devam edilebileceği; subasman seviyesi tamamlanmamış yapıların yapı ruhsatlarının ise iptal edileceği, düzenlenmektedir. Bu konuyla ilgili olarak özellikle vurgulanması gereken husus, kesin yapılaşma yasağı bulunan sit alanlarında bu madde hükümlerinin uygulanmayacağı ve kesin yapı yasağının bulunduğu sit alanlarında yapılaşmayla ilgili olarak kazanılmış hakların söz konusu olmadığıdır.

44. İdari yargıda dava açılan koruma bölge kurulu ve bölge komisyonu kararlarına karşı "davacılar" aynı zamanda kurula ya da komisyona idari başvuruda bulunabilirler mi?

Hayır bulunamaz. Bu durum mevzuatta açıkça düzenlenmiştir. Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu uygulamada çıkan sorunları çözmek amacıyla konuyla ilgili olarak açıklayıcı bir de ilke kararı almıştır.

Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu ve Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulları Yönetmeliği'nin 15. maddesinde,

"Koruma Yüksek Kurulu ve koruma bölge kurulları kararlarına karşı idari yargıda açılan davalarda idari yargı tarafından iptal veya yürütmenin durdurulması kararı verilmedikçe, koruma bölge kurulları davacı ve mecburi dava arkadaşı dışındaki kişilerce yapılan ve davaya konu kurul kararını etkilemeyen başvuruları değerlendirebilir."

Tabiat Varlıklarını Koruma Komisyonları Kuruluş ve Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelik'in 15. maddesinde,

"Kararlara karşı açılan davalarda, idari yargı tarafından iptal veya yürütmenin durdurulması kararı verilmedikçe bölge komisyonları, davacı ve mecburi dava arkadaşı dışındaki kişilerce yapılan başvuruları değerlendirebilir."

denilmektedir.

Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu, 25.2.2016 tarihinde 533 sayılı İlke Kararında da,

- "İdari davaya konu işlemin yürütülmesinin durdurulması kararında belirtilen gerekçe doğrultusunda karar alınabileceğine,

- *Davaya konu sit alanı veya tescilli taşınmazın dava sonuçlanıncaya kadar herhangi bir koruma kararı alınmaksızın hasara uğrayacağı veya ortada korunacak bir kültür varlığının kalmayacağı anlaşılmaması halinde Koruma Bölge Kurulunca kültür varlığının devamlılığını sağlamak üzere gerekli kararların alınabileceğine,*
- *Bu tür kararlara karşı açılan davalarda, davacı ve mecburi dava arkadaşı dışındaki kişilerce yapılan başvuruların dava konusu kararın içeriğini etkilemeyecek şekilde koruma bölge kurullarınca değerlendirilebileceğine,*
- *Koruma Amaçlı İmar Planlarının bütünü için ada veya parsel ölçeğinde gerekçe gösterilerek idari yargıda açılan davalarda, dava konusu ada veya parseller dışındaki taşınmazlara ilişkin konuların ilgili koruma bölge kurullarınca görüşülebileceğine”*

karar verilmiştir

45. Koruma, uygulama ve denetim büroları ne iş yapar?

2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun 10. maddesinde, büyükşehir belediyeleri, valilikler, Bakanlıkça izin verilen belediyeler bünyesinde kültür varlıkları ile ilgili işlemleri ve uygulamaları yürütmek üzere sanat tarihi, mimarlık, şehir plânlama, mühendislik, arkeoloji gibi meslek alanlarından uzmanların görev alacağı koruma, uygulama ve denetim büroları kurulacağı düzenlenmiştir. Kısaca KUDEB olarak bilinen bu bürolar, kültür varlıkları ile ilgili işlemleri ve uygulamaları yürütürler. Kanun'un 10. maddesine göre, KU-DEB'ler, il özel idareleri bünyesinde, kültür varlıklarının korunmasına yönelik rölöve, restitüsyon, restorasyon projelerini hazırlamak ve uygulamakla görevlidir. KUDEB'ler koruma amaçlı imar planı, proje ve malzeme değişiklikleri ile inşaat denetimlerinde de görevlidir.

46. Özel kişilerin mülkiyetindeki taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının bakım ve onarımı için Devlet yardımıda bulunmakta mıdır?

Evet, özel hukuka tabi gerçek ve tüzel kişilerin mülkiyetinde bulunan korunması gerekli kültür ve tabiat varlıklarının korunması, bakım ve onarımı için, Kültür ve Turizm Bakanlığınca ayni, nakdi ve teknik yardım yapılır.

47. Sit alanlarında yapılaşma şartları nedir?

Korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile bunların korunma alanlarında ruhsatsız olarak inşaat yapmak yasaktır. Buralarda ruhsatsız olarak yapılacak inşaatlar ile, koruma amaçlı imar planlarında, plana; sitlerde, sit şartlarına aykırı olarak inşa edilen yapılar hakkında imar mevzuatına göre işlem yapılır. Buna göre sit alanlarında koruma derecesine uygun olarak koruma kurullarının ve komisyonlarının belirlediği yapılaşma koşullarına uygun, ruhsatlı yapı yapılabilir. Kesin yapılaşma yasağı bulunan sit alanlarında ise her tür yapı ve inşaat yasaktır. Sit ilanından sonra geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartları daha sonra da koruma amaçlı imar planlarına aykırı yapılar imar mevzuatına uygun işlem yapılır.

48. Kesin inşaat yasağı getirilen sit alanlarında taşınmaz kültür ve tabiat varlığı bulunanların yararlanabileceği imkanlar var mıdır?

2863 sayılı Kanun'un 21.maddesinde, tapu kütüğüne "korunması gerekli taşınmaz kültür varlığıdır" kaydı konulmuş olan taşınmaz kültür varlıkları ile arkeolojik sit alanı ve doğal sit alanı olmaları nedeniyle üzerlerinde kesin yapılanma yasağı getirilmiş taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları olan parsellerin, her türlü vergi, resim ve harçtan muaf olduğu düzenlenmiştir. Maddede, büyükşehir belediyesi sınırları içinde yer alan ve yukarıda nitelikleri belirtilen taşınmazlardan basit usulde vergilendirilenlerin dışında ticari faaliyetlerde kullanılanlar hakkında emlak vergisinin yarısı ve çevre temizlik vergisinin tamamına ilişkin bu muafiyet hükmü uygulanmayacağı da belirtilmiştir.

Doğal sit alanlarına dair ayrıntılı düzenlemeler, Tabiat Varlıkları, Doğal Sit Alanları ve Özel Çevre Koruma Bölgelerinde Kalan Yapı Yasaklı Taşınmazların Hazine Taşınmazları ile Değiş-tirilmesi Hakkında Yönetmelik'te bulunmaktadır.

49. Korunması gerekli taşınmaz kültür varlıklarının tadilat ve tamiratı, onarımı, yapı esasları ile yapıya ilişkin proje ve uygulamaların denetim esaslarına ilişkin esaslar nerede düzenlenmektedir?

Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlıklarının Yapı Esasları ve Denetimine Dair Yönetmelik taşınmaz kültür varlıklarına dair düzenlemedir.

50. Korunması gerekli taşınmaz kültür varlıklarının tadilatı ve tamiratından anlaşılması gereken nedir?

Yapıların yaşamını sürdürmeyi amaçlayan, 3194 sayılı İmar Kanununun 21'inci maddesi uyarınca ruhsata tabi olmayan, derz, iç ve dış sıva, boya, badana, oluk, dere, doğrama, döşeme ile mimari öge olarak ve sanat tarihi açısından özellik arz etmeyen tavan kaplamaları, elektrik ve sıhhi tesisat tamirleri ile çatı onarımı ve kiremit aktarılması ve yörenin özelliğine göre belediyelerce hazırlanacak imar yönetmeliklerinde belirtilecek taşıyıcı unsuru etkilemeyen müdahaleleri ve bu müdahaleler sırasında yapıdaki ahşap, madeni, pişmiş toprak, taş gibi çürüyen ya da bozularak eksilen mimari öğelerin özgün biçimlerine uygun olarak aynı malzeme ile değiştirilmesini, bozulan iç ve dış sıvaların, kaplamaların, renk ve malzeme uyumu sağlanarak özgün biçimlerine uygun olarak yenilenmesidir.

51. Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından onaylanmış projeler üzerinde il özel idaresi, büyükşehir belediyesi ve belediyelerin değişiklik yetkisi var mıdır?

Mahalli idareler, taşınmaz kültür varlığı parselinde, ek veya eklenti suretiyle yapılacak veya yeni inşa edilecek yapılara ait koruma bölge kurulunca verilen kararlarda veya onaylanmış kültür varlığı projelerinde değişiklik yapamazlar. Ancak, inşa edilecek yapının fen ve sağlık şartlarının mevzuata uygunluğunu kontrol ederler. İl özel idaresi, büyükşehir belediyesi ve belediyelerin koruma kurulu kararlarına aykırı tüm işlemleri gibi projeler üzerindeki değişiklikleri hukuka aykırıdır.

52. Taşınmaz kültür varlığı parsellerinde ayrılma ve birleştirmelere karar vermekle yetkili idare neresidir?

Korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı parsellerinde, taşınmaz kültür varlıklarının mahiyetlerini etkilemeyecek şekilde ayrılma ve birleştirilmelerine ilişkin karar almak Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'na aittir.

53. Doğal sit alanlarında yapılacak koruma amaçlı imar planlarına dair esaslar nerede düzenlenmektedir?

Korunan Alanlarda Yapılacak Planlara Dair Yönetmelik, tabiat varlıklarının bulunduğu alanlara ilişkin planlara dair düzenleme olduğundan doğal sit alanlarında yapılacak koruma amaçlı imar planlarına dair esaslar da bu yönetmelikte yer almaktadır.

54. Doğal sit alanları hariç sit alanları ve bunların etkileşim geçiş sahalarında yapılacak koruma amaçlı imar planı, çevre düzenleme projeleri ile bunların değişikliklerinin hazırlanma, uygulama ve denetim sürecinde uyulacak teknik ve yönetsel esasları ve müelliflerinin görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin esaslar nerede düzenlenmektedir?

Koruma Amaçlı İmar Planları ve Çevre Düzenleme Projelerinin Hazırlanması, Gösterimi, Uygulaması, Denetimi ve Müelliflerine İlişkin Usul ve Esaslara Ait Yönetmelik'te yer almaktadır.

55. Doğal sit alanlarında yapılacak planlarla milli park ve sulak alanlar gibi korunan alanlarda yapılacak planlar farklı mıdır?

Evet farklıdır. Doğal sit alanlarında koruma amaçlı imar planları hazırlanması gerekir. Sit alanlarında yapılaşma şartları ve koşulları sit derecesine uygun olarak hazırlanacak koruma amaçlı imar planları ile belirlenip devam ederken, milli park ve sulak alanlarda yapılacak planlar bunları içermez. Korunan alanlarda yapılacak planlar, milli parklar, tabiat parkları, tabiat anıtları, tabiatı koruma alanları, sulak alanlar, özel çevre koruma bölgeleri ve benzeri koruma statüsü bulunan diğer alanlarda, yapılan bilimsel çalışmalar uyarınca tespit edilen ve hassasiyetle korunması gerektiği belirlenen koruma alanları ile doğal ve çevresel değerlerin etkileşim-geçiş sahası da göz önünde bulundurularak sürdürülebilirliğini, mutlak korunmasını ve gelecek nesillere intikalini sağlamak amacıyla alanın büyüklüğünün gerektirdiği ölçeklerde halihazır haritalar ve mülkiyet verilerine dayalı olarak, hazırlanacak, hazırlatılacak hedefler, araçlar, stratejiler ile planlama kararları, tutumları, plan notları ve açıklama raporu ile bir bütün olan her tür ve ölçekte planları ifade eder.

56. Korunan alanlarda hazırlanan planlara karşı itiraz imkanı var mıdır?

Evet, korunan alanlarda hazırlanan her tür ve ölçekte planlara askı süresi içinde ilgili İdare sine itiraz edilebilir. İdarece, itirazlar ivedilikle değerlendirilmek üzere il müdürlüklerine iletilir. İl müdürlüğü planları teknik görüşü ile birlikte Genel Müdürlüğe sunar. Genel Müdürlükçe değerlendirilen itirazlar Bakanlık onayına sunulur.

57. Askıya çıkan koruma amaçlı imar planlarına yapılan itirazın, dava açma süresi üzerindeki etkisi nedir?

Askı süresi içinde itiraz edilen planlar hakkında idarenin yanıtı üzerine dava açma süresi içinde dava açılabilir. Askı süresi içinde plana yapılan itirazlarla ilgili olarak idarenin 60 gün içinde bir yanıt vermemesi halinde, talebin reddedildiği kabul edilerek dava açma süresi içinde dava açmak mümkündür. Askı süresi içinde itiraz edilip edilmemesi fark etmeksizin planın askıdan inmesinden itibaren dava açma süresi içinde de idare mahkemesine planın iptali talebi ile dava açılması mümkündür. Sonuç olarak ilgililer plana itiraz etmişlerse plana yanıt verilmişse yanıt üzerine; 60 gün içinde yanıt verilmemişse, 60 günün dolmasından itibaren dava açma süresi içinde dava açmalıdır.

58. Tabiat varlıkları ve doğal sitler ile tarihi, arkeolojik, kentsel sitler ve diğer koruma statülerinin çakıştığı alanlarda hazırlanan planlarla ilgili yetkili idare neresidir?

Tabiat varlıkları ve doğal sitler ile tarihi, arkeolojik, kentsel sitler ve diğer koruma statülerinin çakıştığı alanlarda ise ilgili bakanlıkların görüşü alındıktan sonra, Bölge Komisyonu kararı ile birlikte Genel Müdürlüğe sunulan planlar, Genel Müdürlükçe oluşturulacak Plan İnceleme Kurulu tarafından değerlendirilir, varsa gerekli düzeltmeler yapılarak Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın onayına sunulur.

59. İdare koruma amaçlı nazım imar planı ile koruma amaçlı uygulama imar planını hangi sıra ile hazırlamalıdır?

Koruma amaçlı nazım imar planı ile koruma amaçlı uygulama imar planını kural olarak eş zamanlı hazırlanması gereken planlardır. Koruma amaçlı uygulama imar planı, 'planların kademeli birlikteliği ilkesi'ne göre hem koruma amaçlı nazım imar planına uygun olmalı hem de dili ve amaçlarıyla nazım planının bütünleyicisi olmalıdır.

60. Sit alanında taşınmaz sahibi herkes takas imkanından yararlanabilir mi?

Hayır. 2863 sayılı Kanun'un 15. maddesinde, sit alanı ilan edilen ve 1/1000 ölçekli onanlı koruma amaçlı imar planında kesin inşaat yasağı getirilen korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının bulunduğu parsellerin, başka Hazine arsa veya arazileri ile müstakil veya hisseli olarak değiştirilebileceği düzenlenmiştir. Bu maddede sit alanı ilan edildiği tapu kütüğüne şerh edilen taşınmazları, miras ve ölüme bağlı tasarruflar dışında sonradan edinilenlerin takas taleplerinin değerlendirilmeyeceği düzenlenmiştir. Belirtilen bu kuralların istisnası, Bakanlık izniyle gerçekleştirilen kazıların yapıldığı alanlarda bulunan parsellerde, maliklerin başvurusu ve kabulüne ilişkin koşul parselde yönelik uygulanır ve 1/1000 ölçekli onanlı koruma amaçlı imar planı şartı aranmaz. İlgili Yönetmelik'in takasa tabi taşınmazların düzenlediği 4. maddesi, plan kapsamında kalan her taşınmazın takasa uygun olmadığını; sit alanlarından, I. ve II. derece arkeolojik sit alanı ile I. derece doğal sit alanı olarak tescil edilen ve 1/1000 ölçekli onanlı koruma amaçlı imar planında kesin inşaat yasağı getirilen korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının bulunduğu yerlerde kalan ve Bakanlık tarafından her yıl belirlenecek takas programlarına alınan yerlerde bulunan, gerçek

ve özel hukuk tüzel kişilerine ait taşınmazların Hazine taşınmazları ile değiştirilebileceği düzenlemiştir.

61. Sit alanlarında hukuka aykırı fiiller ve cezaları nelerdir?

2863 sayılı Kanun'un 65. maddesinde sit alanlarına zarar veren fiiller ve cezaları düzenlenmiştir. Bu maddeye göre;

Tescil edilen sit alanları ve korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile koruma alanlarının bu Kanuna göre tebliğ veya ilan edilmiş olmasına rağmen yıkılmasına, bozulmasına, tahribine, yok olmasına veya her ne suretle olursa olsun zarar görmesine kasten sebebiyet verenler ile izin alınmaksızın inşaf ve fiziki müdahale yapanlar veya yaptıranlar, iki yıldan beş yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adli para cezasıyla cezalandırılır.

2863 sayılı Kanuna aykırı olarak yıkma veya imar izni verenler, iki yıldan beş yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adli para cezasıyla cezalandırılır.

Taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile bunların koruma alanları ve sit alanlarında, 3194 sayılı İmar Kanununun 21'inci maddesi kapsamına giren ruhsata tabi olmayan tadilat ve tamiratları, kültür varlıkları yönünden bünyesinde koruma, uygulama ve denetim büroları kurulmuş yerlerde yetkili idarelerden, koruma, uygulama ve denetim büroları kurulmamış yerlerde koruma bölge kurulu müdürlüklerinden; tabiat varlıkları ve doğal sit alanları yönünden ise çevre ve şehircilik il müdürlüklerinden izin almaksızın ya da izne aykırı olarak yapanlar veya yaptıranlar, altı aydan üç yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır.

62. Sit alanlarında define aramak yasak mıdır?

Evet. 2863 sayılı Kanun'un 50. maddesinde korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlığı olarak belirtilen yerler ile tespit ve tescil edilen sit alanları ve mezarlıklarda define arama ruhsatnamesi verilemeyeceği düzenlenmiştir.

63. Sit alanlarında izinsiz kazı ve sondaj yapmak suç mudur? Cezası nedir?

2863 sayılı Kanun'un 74. maddesinde, kültür varlıkları bulmak amacıyla, izinsiz olarak kazı veya sondaj yapan kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılacağı düzenlenmiştir.

Maddede, izinsiz olarak define araştıranların da, üç aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacağı da belirtilmiştir. Bu fiillerin yurt dışına kültür varlıklarını kaçırma amacıyla veya kültür varlıklarının korunmasında görevli kişiler tarafından işlenmesi hâlinde, verilecek ceza iki katına kadar artırılabileceği de madde de düzenlenen diğer bir husustur.